

מערך חינוך אקטואלי בנושא:

המאבק על החינוך הממלכתי-ציבורי

מערכי המגדלור נועדו לעזור לארגונים השותפים בו לחזק את החינוך הפוליטי לדמוקרטיה ליברלית במסגרתם. המערכים מניחים תשתית רעיונית לטובת חיזוק קו אידיאולוגי מסוים - דמוקרטי-ליברלי. אנחנו ממליצים לכל ארגון ומחנכ/ת לנצל את המערכים הללו כמקור השראה ומאגר חומרים ומתודות, ולהתאימו לצבע האידיאולוגי ולאופי המטה שלכם. נכתב והופץ בינואר 2022.

המגדלור פועל לקידום חינוך אזרחי לדמוקרטיה ליברלית על ידי הכשרות צוותי חינוך בדרגים שונים, פיתוח תוכן ועבודת רישות של מנהלים ומנהלות במערכת החינוך הפורמלית, הבלתי פורמלית ובאקדמיה הישראלית. המגדלור הוא מיזם משותף של אידאה והחלוץ.

מערך חינוך: המאבק על החינוך הממלכתי-ציבורי

מטרות

- לחדד את חשיבות המאבק על החינוך הממלכתי-ציבורי כנגד מגמות של אי-שוויון ומגזור.
- להצביע על ההשלכות של מגזור מערכת החינוך – אנטי-דמוקרטיה, חוסר צדק משאבי, אפליה מגדרית, הגמוניה ימנית-דתית עשורים קדימה.
- לחזק את החיבור של רוב הציבור היהודי בישראל, חילונים ומסורתיים, במאבק על החינוך הממלכתי.

קהל יעד

צוותים חינוכיים בארגוני חינוך בלתי פורמלי של המגדלור, ובכלל. המערך אינו מותאם לש"ש או מכניסיטים, אך ניתן להשתמש בחלקים מתוכו עבורם.

מערכ חינוך על המאבק על החינוך הממלכתי-ציבורי

רקע

החינוך הממלכתי היווה במשך כמעט 70 שנה את התשתית הבסיסית ליצירת סוציאליזציה ישראלית מודרנית, דמוקרטית ופלורליסטית. כוחות הפרטה והמגזור מאיימים לערער על התשתית הזו, ולהחליש אותה, במטרה להבטיח את ההגמוניה של הימין הדתי על מגזריו השונים. חברה דמוקרטית משגשגת זקוקה להמוני אזרחים ואזרחיות שמאמינים ברעיונות דמוקרטיים, ומחוייבים לרמות משתנות של סולידריות כלפי אזרחים אחרים. ללא התפיסה העממית הרחבה הזו, שיוצרת בסיס תרבותי, אידיאולוגי ופוליטי לקיומה של דמוקרטיה - אין אפשרות להסדיר מחלוקות ללא שימוש באלימות, ולא ניתן לבצע חלוקת משאבים משותפת על פי עקרונות מוסכמים.

בעשורים האחרונים מתמודדת מערכת החינוך הממלכתי-ציבורית ברחבי הארץ, עם שני כוחות גדולים שמאיימים על קיומה. הכוח האחד הוא תהליכי הפרטה שמגבירים את אי השוויון בין בתי ספר, ומחלישים את החינוך הציבורי הבסיסי. חלק מתהליכי ההפרטה הללו נובעים ממדיניות ניאולברלית קשיחה, שבאה לידי ביטוי בהשקעה נמוכה למדי בתקצוב פר-תלמיד בישראל.

הכוח השני הוא תהליכים של מגזור, שבהם מפלגות ימין דתיות זוכות לתקציבים וסמכויות גדולים עבור המגזר שהן מייצגות, ובמקביל מבקשות לפורר את התשתית הדמוקרטית והממלכתית של מערכת החינוך, ולדחוף אותה למציאות של סתימת פיות פוליטית, הדתה חריפה, וחוסר סבלנות למי שאינו מתיישר לפי האורתודוקסיה הדתית.

כל אלה מביאים לשחיקה עצומה בסולידריות האזרחית בישראל. הממשלה החדשה מבשרת את התעצמותם של שני הכוחות הללו. גורמים ממפלגות הציונות הדתית וש"ס, זכו כעת לשלל סמכויות ותקציבים חינוכיים שישפיעו באופן רחב על החינוך הממלכתי ומטרותיו, על אף שאלה מעוגנים בחוק החינוך הממלכתי החשוב של 1953.

מטרתו המרכזית של המערכת הנוכחי היא להסביר מדוע כוחות המגזור מאיימים על מערכת החינוך, ולשלול תפיסה רווחת שאומרת שכל משפחה יכולה להתכנס במובלעת משלה, ו"שכל מגזר יעשה את מה שנכון עבורו". הנחת המוצא היא שהסקטוריאליזם היא בעיה גדולה עבור המציאות הישראלית. נתחיל בבירור מהותו של החינוך הממלכתי, נעבור דרך השפעותיה השליליות של המגזריות החינוכית, ונסיים בשאלה, מה ניתן לעשות.

טבלת תוכן עניינים

חלק במערך	כותרת	משך זמן	תוכן	עזרים
חלק א' - הגדרת הבעיה ומשמעות השינוי	פתיחה	10 דק'	<u>נאום של נמרוד אלוני</u>	קישור, ברקו+מחשב, רמקולים
	בן גוריון Vs. החינוך המגזרי	15 דק'	השוואה בין <u>דברי בן גוריון</u> על החינוך הממלכתי, ובין השינויים המגזריים (<u>קישור א'</u> , <u>קישור ב'</u>)	מצגת, ברקו+מחשב
	מטרות החינוך הממלכתי	10 דק'	היכרות עם מטרות החינוך הממלכתי בחוק	פאזל מטרות
חלק ב' - ההשלכות הבעייתיות של החינוך המגזרי	בוגרות החינוך החרדי	15 דק'	עדויות של בוגרות החינוך החרדי על מחיריו	עדויות מודפסות או ב-PDF
	פוליטיזציה בחינוך מגזרי	10 דק'	סרטון מתוך הסדרה <u>'הישיבה'</u>	קישור, ברקו+מחשב, רמקולים
חלק ג' - מה אפשר וצריך לעשות	מה ניתן לעשות?	10 דק'	<u>נאום של רמי הוד</u>	קישור, ברקו+מחשב, רמקולים
	חלופות להתמודדות עם האיום על החינוך הממלכתי	15 דק'	דוגמאות למאבקים קיימים בשורה של תחומים, למען החינוך הממלכתי	סרטונים וכתבות, קטעי קריאה

חלק ד' - עזרים עבור המערך

חלק א': בן גוריון והמאבק על החינוך הממלכתי

**פתיחה
מה רוצה
החינוך
הממלכתי?
(10 דק')**

המסר המרכזי:

החינוך הממלכתי זקוק להגנה מפני הפוליטיזציה המפלגתית והמגזריות. הלב של החינוך הממלכתי איננו החילוניות, אלא דווקא הניתוק מההשפעות המפלגתיות, והאנטי-מגזריות שלו. בחלק הבא נכיר גם את ההגדרות החיוביות של החינוך הממלכתי. מומלץ לפתוח מחיבור אישי ורגשי של החניכים. אנחנו יוצאים מנקודת הנחה שמרבית החברים בצוותים שלכם גדלו בחינוך הממלכתי.

צפייה בנאום של נמרוד אלוני בכנס החירום של החינוך הממלכתי.

שאלה לשיתוף ראשוני:

מי למד בחינוך ממלכתי? מה המשמעות מבחינתכם שלמדתם בחינוך הממלכתי? עד כמה זה דומה למה שתיאר נמרוד אלוני?

מסבירים בקצרה:

עם קום המדינה, ניצבה מערכת החינוך היהודית בפני מציאות בלתי אפשרית של ארבעה זרמים רשמיים (ההסתדרותי, הכללי, הדתי-לאומי והחרדי), שכל אחד מהם כפוף למפלגה או לכמה מפלגות. הדבר יצר תחרות קשה על כל תלמיד, וכפילויות רבות בין בתי ספר באותה שכונה, מזרמים שונים. על מנת לעשות סדר, ולהבטיח שמערכת החינוך תגדל בוגרים עם מכנה ישראלי משותף, נוצר חוק החינוך הממלכתי (1953), שעיקרו היה ביטול הזרמים בחינוך, ויצירתם של שני סוגי בתי ספר – ממלכתי, וממלכתי-דתי. הרוב המוחלט של בתי הספר השתייך לחינוך הממלכתי (בשיא – 70% מהחינוך העברי).

מקרינים את הקטע מנאום בן גוריון על הלוח (מצגת עזר – שקף 1):

**בן גוריון vs
החינוך
המגזרי
(15 דק')**

”עם ביטול הזרמים אנחנו רוצים שני דברים עיקריים:

א) **אחריות המדינה על בתי-הספר במקום אחריותן של המפלגות.**
ב) השלטת ערכי-יסוד תרבותיים, חלוציים וחברתיים בכל בתי-הספר.
ההסתדרות עשתה גדולות בהרבה שטחים, אבל היא אינה יכולה לעשות מה שביכלתה של המדינה לעשות: להנחיל לכל ילדי העם את הערכים הדרושים, למען נהיה עם יוצר ועובד ובן-חורין. ביטול הזרמים אינו ביטול שם אלא **ביטול מסגרת וזיקה מפלגתית שפוררו את העם והכניסו אנדרלמוסיה בחינוך.** והקמת חינוך ממלכתי – אינה שינוי שם אלא שינוי תוכן: תוכן מאחד ומלכד. לא אחדות פורמאלית אנחנו רוצים – אלא אחדות-יעוד, אחדות של תרבות ומשימה, אחדות של אחריות הדדית ושל שליחות חלוצית...
חלוצית...

...אחדות של כושר עבודה ואהבת הבריות. אנו רוצים בבית-ספר ממלכתי שימש משמש מנוף לליכוד העם ולבנין הארץ. אם ערכינו החינוכיים יש בהם ממש – נקנה אותם לכל הילדים. איני יודע חובה וזכות גדולה מזו." (ישיבת מפא"י, פברואר 1953)

שאלת הבהרה:

- מה השינוי שיצר החינוך הממלכתי לפי בן גוריון?

ממשיכים לציטוטים מתוך ההסכמים הקואליציוניים בין הליכוד ומפלגות הימין הדתי (מצגת עזר שקפים 2-3):

הציונות הדתית:

169. חוק החמ"ד – הממשלה תקדם את תיקון חוק חינוך ממלכתי לצורך חיזוק וייצוב מעמדו ועצמאותו של החינוך הממלכתי דתי. התיקון לחוק יידון בוועדה מיוחדת בכנסת אשר תהיה משותפת לוועדת חינוך וועדת חוקה. כיו"ר הוועדה יכהן חבר כנסת מהציונות הדתית.

170. לאחר הקמת הממשלה, תאושר החלטת ממשלה לחיזוק החינוך הממלכתי דתי בישראל. במסגרת התוכנית יתקצבו ויינתנו מענים למאפיינים היחודיים של החמ"ד בבסיס התקציב, גודל ופריסת המוסדות, אורח חיים דתי, אפשרות להפרדה מגדרית, מוסדות פנימייתיים, חינוך על יסודי בבעלויות חינוך אשר אינן רשויות מקומיות, ובכלל זה מערך פיקוח בתחומי שפ"י, קליטת עליה, חינוך חברתי וחינוך מיוחד, ועוד, התוכנית תתקצב בבסיס התקציב בסך של 637 מלש"ח.

ש"ס:

138. הממשלה תפעל למתן מעמד עצמאי לרשת מעיין החינוך התורני בשים לב למעמדה המיוחד בהתאם לסעיף 3א' לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985, כך שהיא לא תהיה כפופה למחוז החרדי, אלא מעמדה יהיה דומה לזה של מנהל החינוך ההתיישבותי.

דיון:

- למה בן גוריון דיבר על הצורך לבטל את הקשר בין בתי ספר והמפלגות?
- באיזה אופן ההסכמים הקואליציוניים מחזקים את הקשר הזה?
- מה הבעיה בכך שכספי ציבור יממנו מוסדות שנשלטים על ידי מפלגות?

למדריכה:

להרחבה על ניתוח ההסכמים הקואליציוניים בתחום החינוך:
ניתוח ההסכמים הקואליציוניים בתחום החינוך – קרן ברל בצנלסון

מתודה של הפעילות:

**מטרות
החינוך
הממלכתי
(10 דק')**

מפזרים על הרצפה את מטרות החינוך הממלכתי, חצויות ל-2. כל קבוצה בתורה צריכה להרכיב תוך עשר שניות, כמה שיותר משפטים בצורה נכונה (עזר מס 1).

כשמסיימים, מביטים על המטרות ומקיימים דיון:

- תסתכלו על המטרות: בחווייה שלכם כתלמידים, אילו מטרות התממשו? כמה זה בא לידי ביטוי? האם החניכים שלכם גדלו בחינוך ממלכתי אחר - האם אתם מזהים שינויים?
- איזו מטרה הפתיעה אתכם שהיא בחוק?
- למה לדעתכם יש לחינוך הממלכתי מטרות מגוונות כל כך?
- איזה מטרות בחינוך הממלכתי יכולות להיות סותרות?

המטרות:

לחנך אדם להיות אוהב אדם, אוהב עמו ואוהב ארצו, אזרח נאמן למדינת ישראל, לחנך אדם לכבד את הוריו ואת משפחתו, את מורשתו, את זהותו התרבותית ואת לשונו;
להנחיל את העקרונות שבהכרזת העצמאות, ואת ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, לחנך לחתירה לשלום ולסובלנות ביחסים בין בני אדם ובין עמים;
לפתח את אישיות הילד והילדה, את יצירתיותם ואת כשרונותיהם השונים, להביא למיצוי מלוא יכולתם של התלמידים כבני אדם החיים חיים של איכות ושל משמעות;
לחזק את כוח השיפוט והביקורת, לטפח סקרנות אינטלקטואלית, לטפח מחשבה עצמאית ויוזמה, ולפתח מודעות וערנות לתמורות ולחידושים;
להעניק שוויון הזדמנויות לכל ילד וילדה, לאפשר להם להתפתח על פי דרכם, ליצור אווירה המעודדת את השונה והתומכת בו;
להכיר את השפה, התרבות, ההיסטוריה, המורשת והמסורת הייחודית של האוכלוסייה הערבית בישראל, להכיר בזכויות השוות של כל אזרחי ישראל.

חלק ב': השלכות החינוך המגזרי

מסר מרכזי:

לחינוך המגזרי יש השלכות בעייתיות לטווח הקצר ולטווח הארוך. בחינוך החרדי קיימות תופעות של אפלייה על רקע עדתי ומעמדי, העסקה פוגענית של מורים, ודיווחים של בוגרים על קושי להסתגל לעולם המודרני. בחינוך הממלכתי-דתי, שתלמידיו נהנים מן התקציבים הגבוהים ביותר ביחס לכל שאר תלמידי ישראל, אין הגבלות למעשה על הקשר בין מפלגה ומוסדות החינוך, וישנה פוליטיזציה מפלגתית משמעותית של מסגרות החינוך התיכוניות, שבאה לידי ביטוי בקשר המובהק בין דתיות לימניות. בכל המגזרים הדתיים מתרחבת ומעמיקה תופעת ההפרדה המגדרית בבתי הספר ובמסגרות החינוך הבלתי-פורמלי, שפוגעת קודם כל בדתיים עצמם, שלא מעוניינים בהפרדה בגיל כל כך צעיר. ההפרדה המתרחבת הזו אינה נשארת בתחומי המגזר, ומאימת גם על המרחב הציבורי הכללי, כפי שמראה החוקרת והאקטיביסטית יופי תירוש.

מחלקים את הקבוצה ל-2. כל חצי קבוצה קוראת עדות אחרת, ולאחר מכן משוחחת על מה שקראה.

עדויות של בוגרות החינוך החרדי (15 דקות)

עדותה של תהילה דויטש | עדותה של יעל אליה (עזר מס. 2)

חוזרים למליאה לסיכום:

- מה ההשלכות של היעדר לימודי ליבה עבור אנשים?
- למה לדעתכם ההנהגה החרדית מתנגדת בתוקף לרעיון של חינוך ממלכתי-חרדי?
- איך לא-חרדים יכול לחזק את החינוך הממלכתי-חרדי?

למדריכה:

נתוני מאקרו על היעדר לימודי ליבה בחינוך החרדי; ההתנגדות האידיאולוגית לאנגלית ומתמטיקה;

ב-2003 נכנס צוות הפקה של ערוץ 10 לשיבת כפר הרו"ה, ישיבה תיכונית שהיא בית ספר ממלכתי-דתי ופנימייה. הצוות תיעד את חיי היום-יום של הישיבה בשביל צילומי הסדרה שכונתה 'הישיבה'. בפרק הראשון, בין דקות 9:16-11:35, מתקיים דיון במועצת התלמידים של הישיבה העוסק ביציאה להפגנה. הנהגת הישיבה דוחפת את התלמידים ללכת להפגנה נגד ערפאת ובעד ארץ ישראל, אבל לא כולם מרוצים מההחלטה.

פוליטיזציה בחינוך מגזרי (10 דק')

הקרינו את הפרק הראשון, שימו דגש על דקות 9:16-11:35

שאלות לדין:

1. מה דעתכם על הניגוד בין עמדת המורים לטענות התלמידים?
2. האם יציאה כזו להפגנה אפשרית בבית הספר שאתם למדתם? למה?
3. מה מונע מאנשי החינוך הממלכתי לקחת חלק בפעילות פוליטית דומה?

הקרינו את הציפּוּץ של מנכ"ל מפלגת הציונות הדתית (מצגת עזר - שקף 4)

שאלה לדין:

1. למה יש כאן חציית גבול?

המסר המרכזי למחנכ.ת:

פוליטיזציה במערכת החינוך, במובן של מעורבות מחלוקות ציבוריות בבתי הספר, היא עובדה קיימת. כל עוד הפוליטיזציה היא לא מפלגתית, היא לא בעייתית בהכרח. השאלה היא למה רק מגזר מסויים מרגיש מספיק בנוח לנקוט בה. חינוך פוליטי הוא קריטי גם במערכת החינוך הממלכתית, מבלי לוותר על פלורליזם ועל אקלים סובלני לדעות מגוונות. בחינוך המגזרי הדתי יש לא רק פוליטיזציה, אלא הכוונה לתנועה ולמפלגות פוליטיות ספציפיות, שמקבלות כוח השפעה גדול על מסגרות במימון ציבורי (מכינת עלי, למשל). אבי מעוז ושותפיו לא יעצרו בחינוך פוליטי ואידיאולוגי ימני-לאומני שיכוונו כלפי החינוך הדתי - אלא יבקשו לעשות זאת גם כלפי החינוך הממלכתי. זו השעה עבור מחנכות ומחנכים במסגרות החינוך הממלכתי לשמור על השערים ולקדם חינוך פוליטי של אזרחות משותפת, דמוקרטיה מהותית, וחינוך למיניות בריאה וסובלנית.

חלק ג': מה לעשות אל מול האיום על החינוך הממלכתי

מה ניתן לעשות?
(10 דק')

המסר המרכזי:

המאבק נגד סדר היום המגזרי דורש את הפסקת הפרטת החינוך, ומעבר להגנה רחבה על מוסדות החינוך הממלכתי, כולל השקעות ממשלתיות ענקיות בחינוך - במורות ומורים, בבתי ספר, בתשתיות למידה.

צופים בנאום של רמי הוד מכנס החינוך הממלכתי (ניתן לצפות מדקה 3:40, כשהוא מפרט את הפתרונות לבעיה).

שאלות לדיון:

1. מה דעתכם על הדברים של הוד?
2. מה אנחנו יכולים לעשות נגד ההשפעה של התפיסות המגזריות והמפלגתיות בבית הספר או היישוב שלנו?
3. למה חשוב שתהיה הגנה על מערכת חינוך ממלכתית שהיא לא רק לחילונים?

למדריכ.ה:

מומלץ לבחור את החלופות הרלוונטיות לדיון עם הקבוצה. מטרת חלק זה היא מעשית - לחשוב יחד איפה אנחנו יכולים לסייע למאבק על החינוך הממלכתי.

צופים בנאום של רמי הוד מכנס החינוך הממלכתי (ניתן לצפות מדקה 3:40, כשהוא מפרט את הפתרונות לבעיה).

חלופות להתמודדות עם פירוק החינוך הציבורי-הממלכתי (15 דק')

2. מאבק משותף ושותפות עם ליברלים בחינוך הממלכתי דתי והחרדי

סרטון: לימור יעקב-ספראי
מאמר: המחטף במערכת החינוך יפגע בציונות הדתית לפחות כמו בחילונים

1. מאבק דרך הכנסת - הקמת מנהלת החינוך הממלכתי

מאמר: הקמת מועצה ציבורית לחינוך הממלכתי
ציוץ: משמר החינוך הממלכתי

4. מאבק דרך השלטון המקומי

מאמר: מאבק של 170 ראשי הרשויות המקומיות

3. מאבק משותף ערבים ויהודים

סרטון: מאבק משותף על החינוך הממלכתי היהודי והערבי, בקטע של שרף חסן בכנס החירום

6. מאבק דרך כוח הורי

פוסט: הכוח של הורים ופיקוח ציבורי על המהלכים: תמי יקירה, כהניזם לא בבית ספרנו (עזר מס. 3)

5. מאבק מעמדי

מאמר: הכרה בקשר בין הפרטה ובין מגזור
מאמר: מאבק למען חינוך ציבורי לכולם הוא מאבק נגד הפילוג המעמדי

הרחבה אפשרית

קוראים את הציטוט של רם פרומן (עזר מס. 4)

**הדרישה
לאוטונומיה
החילונית -
סופו של
החינוך
הממלכתי**

שאלות לדיון:

1. מה פרומן והפורום החילוני מציעים?
2. מה היתרון של ההצעה הזו?
3. מה הבעיה איתה?

למדריכ.ה:

הפורום החילוני מבקש לקדם את החינוך החילוני בישראל, בתגובה לתהליכי ההדחה בבתי הספר, ובדרישה לחינוך חילוני עצמאי הדוגל במצויינות ובחופש מדת. רם פרומן רוצה לנתק את בתי הספר ברשויות החילונית ממשרד החינוך, ולהפוך אותם למובלעות במימון פרטי ועירוני.

הסבר:

התביעות המגזריות של הפורום החילוני מאיימות למוטט את החינוך הממלכתי, ולחתוך מתוכו ציבור תלמידים שחלק גדול ממנו חי ופועל בבתי הספר בפריפריה – הציבור המסורתי (וכבר יש הצעה לחינוך מסורתי נפרד למסורתיים מצביעי הליכוד).

**הבעיה עם
גישתו של
פרומן**

כבר בשנות ה-50, עוד לפני שנעשה שימוש רחב במושג 'חילונים', כוון החינוך הממלכתי לכלל ילדי ישראל, ומי שפנו אליו היו רוב הציבור היהודי, חילוניים ומסורתיים, שגם היום מהווים רוב בציבור היהודי. על פי נתוני הלמ"ס כ-43% מאזרחי ישראל היהודים מגדירים את עצמם חילונים, כ-24% מסורתיים לא דתיים וכ-12% מסורתיים-דתיים. לעומת זאת, רק כ-11% מגדירים עצמם דתיים וכ-10% חרדים. הדרישה של פרומן להיפרד מן הציבור המסורתי משמעותה אחת: הפקרתו לידי הימין הדתי והחינוך החרדי המגזרי.

הניסיון להיאבק בהדחה באמצעות אוטונומיה חילונית ברשויות מקומיות ספציפיות, תביא לאבדן הקשר העמוק וההדוק בין חילונים ומסורתיים, שהיוו תמיד את הבסיס של החינוך הממלכתי, ותוביל לגידול מערכת החינוך החרדית הבעייתית והמנוונת. בשטח אין וואקום, וכאשר מוסדות חינוך חרדיים מחליפים בתי ספר ממלכתיים, מוכרח המאבק להיות ברית בין חילונים ודתיים, נגד חינוך פרטי, מגזרי ומופרט, ובעד חינוך ממלכתי פלורליסטי.

עזר מס. 1: מטרות החינוך הממלכתי

**לחנך אדם להיות אוהב אדם, אוהב עמו ואוהב ארצו, אזרח נאמן
למדינת ישראל**

**לחנך אדם לכבד את הוריו ואת משפחתו, את מורשתו, את זהותו
התרבותית ואת לשונו;**

**להנחיל את העקרונות שבהכרזת העצמאות, ואת ערכיה של מדינת
ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית**

לחנך לחתירה לשלום ולסובלנות ביחסים בין בני אדם ובין עמים;

**לפתח את אישיות הילד והילדה, את יצירתיותם ואת כשרונותיהם
השונים**

**להביא למיצוי מלוא יכולתם של התלמידים כבני אדם החיים חיים
של איכות ושל משמעות;**

לחזק את כוח השיפוט והביקורת, לטפח סקרנות אינטלקטואלית

**לטפח מחשבה עצמאית ויוזמה, ולפתח מודעות וערנות לתמורות
ולחידושים;**

עזר מס. 1: מטרות החינוך הממלכתי

להעניק שוויון הזדמנויות לכל ילד וילדה, לאפשר להם להתפתח על פי דרכם

ליצור אווירה המעודדת את השונה והתומכת בו;

להכיר את השפה, התרבות, ההיסטוריה, המורשת והמסורת הייחודית של האוכלוסייה הערבית בישראל

להכיר בזכויות השוות של כל אזרחי ישראל.

המדינה הפקירה אותי כילדה חרדית, ועכשיו כיוצאת בשאלה

יעל אליה | הארץ | דעות

28 בדצמבר 2022

שמי יעל אליה. אני בת 36. גדלתי בבני ברק ואת החברה החרדית החלטתי לעזוב בגיל 24. תהליך היציאה מהחברה החרדית מורכב מאוד מכל בחינה. אני רוצה להתמקד בדרך החתחתים שהייתי צריכה לעבור, עד שהשתלבתי ביעילות בשוק העבודה ובעולם האקדמיה.

בכל מדינה מערבית בעולם המדינה דואגת שהילדים ילמדו את הידע הנדרש להתקיימות ולהשתלבות בשוק העבודה. גם בישראל יש חוק חינוך חובה, כדי לתת הזדמנות שווה לכל ילד וילדה, אבל ילדים כמוני שנשלחים למערכת החינוך החרדית לא מקבלים הזדמנות שווה. אני למדתי אנגלית ומתמטיקה ברמה נמוכה, ויש ילדים חרדים רבים שגם את זה לא מקבלים. כשיצאתי לחברה הכללית היו חסרים לי כישורים בסיסיים לא רק באנגלית ובמתמטיקה אלא באספקטים רבים נוספים בחיים שלי. הפער האדיר איתו יצאתי לעולם הגיע בחסות המדינה, שאישרה למערכת החינוך בה התחנכתי לא ללמד אותי לבגרות.

עם היציאה שלי מהעולם החרדי, מצבי הכלכלי היה גרוע. הייתי במוד הישרדותי, נלחמתי על כל שקל. החלום שלי היה לצאת לעולם האקדמי ולעשות תואר איתו אוכל להתקדם בשוק התעסוקה ולהגשים את עצמי. נרשמתי ללימודי השלמה לתואר ראשון במכללה לבנות על בסיס תעודת ההוראה שהיתה בידיי, שאיתה יכולתי להיות גננת או מורה בכיתה א'. למדתי שנה שלמה ונותרו לי שני סמסטרים לסיום התואר. מאחר שהחוק מחייב כל מורה להחזיק תעודת בגרות נדרשתי לעזוב את הלימודים וללכת להשלים בגרויות.

לא לכולם מתאימה הדרך החרדית. לא כל מי שנולד במגזר החרדי רוצה להישאר שם. אני מצפה שתהיה לי ולכל אחיי ואחיותיי החרדים את האפשרות לבחור את הדרך. ציבור יוצאי החברה החרדית גדול וגדל, עשרות אלפי אנשים שכל אחד ואחת מהם נאבקים על מנת להגשים את עצמם למרות הפערים שהם סוחבים מעברם. חברי הכנסת החרדים מנותקים ממה שקורה בקרב בוחריהם ובני המשפחות שלהם. ציבור ענק צמא לידע, להשכלה ולכלים מקצועיים שיוציאו אותם מהעוני והבורות שמערכות החינוך הנוכחיות גוזרות עליו. ולא מעט מבני הציבור הזה, גם אם הם לא חושבים על זה עכשיו, יחזרו בשאלה יום אחד. למה להקשות עליהם עוד יותר מסלול מורכב מאוד ממילא?

הניו יורק טיימס פרסם כתבה על זה שהשיבות בניו יורק מקבלות תקציבים אבל בסופו של דבר ילדים יוצאים משם ללא השכלה מינימלית.

אני משתפת קצת את מי שלא מכיר על מה שאני חוויתי מהבחינה הזאת... יכול להיות שזה לא מייצג את כללל מוסדות הלימוד החרדים אבל זה מייצג חלק משמעותי מספיק. אני למדתי בבית יעקב שזה בית ספר חרדי רגיל למדי, לא עשינו מבחני בגרות כי לטענת המורות "כדי שאם תרצו ללמוד באוניברסיטה לא תוכלו" ציטוט אמיתי ממורה שלי בכיתה י"א. סיימתי תיכון בציונים טובים אבל עם אנגלית ברמה של 2 יחידות, מתמטיקה גם ברמה נמוכה מאד, פיזיקה כימיה וביולוגיה למדנו כל אחד מהם רק לשנה אחת שעה בשבוע.

רציתי ללמוד באוניברסיטה ניגשתי בתמימות לאוניברסיטת בר אילן עם התעודות וצחקו לי בפנים שאני חייבת בגרויות ושהמבחנים שעשיתי לא שווים כלום. היתה לי ברירה להשלים בגרויות שנתיים או ללמוד באוניברסיטה הפתוחה. בחרתי את האפשרות הזאת ועשיתי תואר בפתוחה שהוא תואר קשה פי 10 מתואר רגיל.

עשיתי מבחן אמירם והרמה שלי באנגלית הייתה D מתוך E והייתי צריכה לעשות 4 קורסים באנגלית כדי להגיע לרמה של האוניברסיטה. היה חסר לי מלא ידע במתמטיקה, דברים שאנשים למדו בתיכון לא ידעתי שהם קיימים בכלל, לא הבנתי מושגים בסיסיים והיה ממש קשוח, לקחתי מלא מורים פרטיים וירקתי דם ועדיין לא הצלחתי לעבור אפילו קורס אחד שהיה בו מתמטיקה כי פשוט לא היה לי את הבסיס ובסוף עברתי לתואר שלא הצריך מתמטיקה כי פשוט לא היה לי ברירה. שלא נדבר על זה שלא הכרתי מושגים בסיסיים כמו איך לקרוא מאמר, מה זה בביליוגרפיה, מה זה לחפש מידע באינטרנט, מה זה לכתוב מאמר וכו'. קרעתי את עצמי במשך 5 שנים כדי לסיים תואר במדעי החברה, תואר שנחשב קל אבל בשבילי הוא היה קריעת ים סוף כי הייתה חסרה לי הרבה השכלה בסיסית...

אחרי התואר באוניברסיטה הפתוחה עשיתי תואר שני באוניברסיטת תל אביב שם גם הרגשתי את הפערים בעיקר באנגלית אבל התואר עצמו היה לי יותר קל כי כבר היה לי נסיון באקדמיה. מה שעצוב זה שבבתי הספר של הבנים זה עוד יותר גרוע, הם לא לומדים מילה באנגלית, הם לומדים חשבון ברמה עוד יותר נמוכה וחסרה להם הרבה יותר השכלה. הם מסיימים בית ספר עם פחות ידע ממה שהיה לי ויש להם הרבה יותר חסמים. אני אשכרה ישבתי עם אח שלי כשהוא היה בן 20 ולימדתי אותו לזהות את האותיות ABC באנגלית, ניצן שהיתה בת 3 לימדה אותו צבעים וצורות באנגלית. זה נראה למישהו אמיתי שבגיל 20 צריך להתחיל ללמוד דברים כאלו מאפס?

אני חושבת שאין שום סיבה בעולם שהמדינה תתן משאבים לבית ספר ואז בסופו של דבר יסיימו את הלימודים בלי יכולת להסתדר בעולם האמיתי, בלי יכולת ללמוד לתואר, בלי יכולת להתפרנס בכבוד ועם מליון חורים בהשכלה.

נכון אפשר תמיד להשלים לימודים אבל זה מצריך כל כך הרבה כוחות נפש ונחישות וזה פשוט לא פייר לעשות להם את זה. בקיצור אם זה לא ברור אני ממש בעד לא לתקצב שום מוסד לימודים שלא נותן לילדים השכלה בסיסית ואם אפשר לסגור את המוסדות האלו לתמיד - אני בעד.

תמי יקירה, כהניזם לא בבית ספרנו

10 בינואר 2023

אז קודם כל – להישאר ערניים. לא להירדם שוב. ועכשיו כשאנחנו ערות וערים – להיות מעורבים, לקחת אחריות. להתארגן ולבנות כוח. לבנות קבוצות מקומיות, להתחיל מלאסוף כמה הורים שמרגישים כמונו בקבוצת וואטסאפ. ביחד תמיד יותר קל מאשר לבד. ואז להתחיל לפעול: עם הנהגות הורים מקומיות, עם צוות בית הספר והנהלה, עם עיריות ומועצות מקומיות.

יש הרבה דברים שאפשר לעשות:

1. לתת גב למורים ומנהלים אמיצים. לשלוח מילה טובה של חיזוק כשהם פועלים באומץ נגד רוחות הזמן. למשל – לחזק את המנהלות והמנהלים שתלו בפתח בית הספר פוסטר של חוק חינוך ממלכתי; לחזק מנהלים כמו זאב דגני שהוציא את תלמידיו לשעת חינוך לדמוקרטיה ביום השבעת הממשלה. לעמוד לצידם בסולידריות אם הם מותקפים.
2. אפשר לדרבן את בית הספר לחנך להומניזם ולחשיבה ביקורתית. לשלוח להם הצעות לתכנים ופעילויות, יש הרבה דברים רלוונטיים – של האגודה לזכויות האזרח, של אידיאה ועוד. למשל להציע להם לתלות בכיתות מפה עם הקו הירוק, כמו שעשו בתי ספר רבים בתל-אביב בעידוד העירייה.
3. לארגן מפגשים מחוץ לבית הספר. הבן שלי היה לא מזמן בחוג בית של שוברים שתיקה שארגנו להם בחבר'ה. היה ערב מאוד מרגש וחשוב של מפגש עם המציאות של הכיבוש, שהילדים שלנו לא פוגשים בכלל עד הצבא. אסור לשתף פעולה עם דה-לגיטימציה של ארגוני חברה אזרחית חשובים, וחשוב להפיץ אמת מול השקרים, כמו במקרה של הרדיפה של פורום המשפחות השכולות.
4. לעמוד על המשמר. לא לאפשר לערכים של הכהניזם והגזענות להיכנס לכיתות. לפקוח עין – אילו עמותות מארגנות את הטיולים של הילדים? מי מעביר להם שיעורי תל"ן? אפשר לדרוש מבית הספר רשימה ולוודא שזה עולה בקנה אחד עם הערכים שלנו.
5. ברמה המוניציפלית – אפשר לבנות כוח מוניציפלי מלמטה, לקראת הבחירות המקומיות, כוח שמקדם מועמדים ששמים את ההגנה על החינוך ההומניסטי בראש סדר העדיפויות שלהם.

"לעולם אל תטילו ספק בכך שקבוצה קטנה של אזרחים מודאגים ואכפתיים יכולה לשנות את העולם; זה הדבר היחיד שאי פעם הביא לשינוי".

רם פרומן, התנתקות של החילונים היא צו השעה

28 בדצמבר 2022

הדרך היחידה שבה נוכל לשמר את ערכינו ולשרוד כאן היא להתנתק ולהתבדל. איש לא עושה זאת בחדווה. כולנו חונכנו על ממלכתיות, ערבות הדדית, סולידריות לאומית. כולנו היינו רוצים לחיות במדינת ישראל אחת מתוקנת. אבל זה לא יקרה בעתיד הקרוב, ומי יודע אם בכלל. לדבוק בממלכתיות כיום, במצב הנוכחי של מדינת ישראל, זו לא אצילות נפש, זה עיוורון מסוכן.

במקום לעסוק במחאות חסרות סיכוי, בואו נתחיל לבנות את העצמאות החילונית שלנו. בואו נייצר ישויות אוטונומיות שבהן נוכל לחיות לפי ערכינו ולא לפי ערכי העבריינים שהשתלטו על הממשלה. אוטונומיות שבהן נוכל לחנך את ילדינו לפי דרכנו, ולא לפי דרכם של הדתיים, הלאומנים, הגזענים וההומופובים שהשתלטו על משרד החינוך;

איש לא יגיש לנו עצמאות חילונית על מגש של כסף. נצטרך להיאבק כדי להשיג אותה. אבל אם רק יתאחדו כל ההיי-טקיסטים, ובכירי המשק, ומובילי התרבות, ובכירי עורכי הדין, וימקדו את כל יכולותיהם ומשאביהם במטרה הזאת - אין מי שיוכל לעמוד מול הכוח שלנו. לא נוכל לקחת את כולם אתנו למאבק הזה. בצד יישארו לא רק המיעוט הזניח של דתיים ליברליים, ולא רק אותם מסורתיים שרק בדמיון שלנו רוצים להצטרף אלינו (הם לא), אלא גם חילונים טובים שלא גרים ברשויות המקומיות הנכונות.

המלחמה על הממלכתיות אבודה, אבל אפשר להיאבק על עצמאות חילונית עכשיו, בבחירות לרשויות המקומיות, שמתקיימות בעוד פחות משנה. זו ההזדמנות שלנו. אם נשכיל לבחור ראשי ערים שיהיו מחויבים לחלוטין למאבק בממשלת הזדון ולקידום עצמאות חילונית בתחומם, נוכל לבנות את אבני היסוד של עצמאותנו.